

Dušan Nečak

VOLITVE V KMETIJSKE ZBORNICE NA KOROŠKEM
PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

I.

Tradicija kmečkih stanovskih organizacij na Koroškem je že stara. Kmetijska družba se je leta 1910 spremenila v Landeskulturrat, korporacijo z napol javnopravnim značajem.¹ O taki Kmetijski zbornici, kot jo na Koroškem poznamo danes, pa lahko govorimo od leta 1932, ko je Landeskulturrat prerasel v Kmetijsko zbornico (Landwirtschaftskammer), ki je bila že popolnoma javnopravna institucija. Koroški deželni zbor je Kmetijsko zbornico ustanovil z zakonom z dne 23. februarja 1932.²

Volilno pravičo so po zakonu iz leta 1932 imeli vsi tisti, ki so bili v splošnem seznamu volilcev (Bürgerliste) in ki so bili obehem lastniki zemljišč s poljedelško površino (polja, travniki in vrtovi) v obsegu nad 2 ha ali drugih zemljišč (sem je spadal predvsem gozd) v obsegu nad 20 ha. Volilno pravičo so imeli tudi najemniki posestev istega obsega, lastniki posestev z obsegom 2 ha, če jim je občina potrdila, da krijejo svoje poljedelske potrebe vsaj za polovico leta iz pridelka svojega posestva, in končno osebe, ki so 20 let izpolnjevale enega od teh pogojev (npr. užitkarji). Poleg teh neposrednih kmečkih proizvajalcev so imeli volilno pravičo tudi oskrbniki veleposestev, učitelji kmetijskih šol in uradniki kmetijskih korporacij. Volilno pravičo so imeli torej predvsem kmečki posestniki, brez nje pa je ostal nižji sloj kmečkega prebivalstva, del kajzarjev, vsi dñinarji, posli in poljedelski delavci.³

Prve volitve v Kmetijsko zbornico so bile nekaj mesecev po izidu zakona, 20. novembra 1932. Pri volitvah je kandidiralo šest različnih kmetijskih organizacij: Landbund (nemški liberalci), Christlicher Bauernbund (nemški krščanski socialisti), Freie Arbeitsbauern, Kerschler und Pächter (socialni demokrati), Kommunistische Partei (komunisti), Nationalsozialistische Bauernschaft (nemški nacionalni socialisti) ter Kmečka zveza (slovenska kmečka organizacija). Rezultat volitev je prinesel Slovencem velik uspeh. Kmečka zveza je dobila nepričakovano veliko glasov, in postala tretja najmočnejša stranka v Kmetijski zbornici. Volilni rezultati za celotno Koroško so pokazali naslednjo sliko:⁴

¹ Fran Zwitter, Koroško vprašanje, Ljubljana, 1937, str. 27.

² Landesgesetzblatt für Kärnten (odslej citiram LGBL) 1932, št. 34.

³ Zwitter, str. 27; Koroški Slovenec 13. julija 1932 in 14. septembra 1932.

⁴ Rezultati po uradni objavi v Gesamtübersicht über die Wahlen in die Landwirtschaftskammer, die landwirtschaftlichen Bezirks- und die landwirtschaftlichen Gau-Ausschüsse (strojepisni avtogram brez navedbe kraja in letnice). V časopisih objavljeni rezultati se od teh nekoliko razlikujejo.

	Glasov	Mandatorv
1. Landbund	8.777	12
2. Krščanski socialci	4.400	6
3. Kmečka zveza	2.572	3
4. Nacionalni socialisti	1.995	2
5. Socialni demokrati	1.151	1
6. Komunisti	111	
SKUPAJ:	19.006	24

Uspeh Kmečke zveze je bil tako velik, da je v štirih okrajih dobila absolutno večino. Ta je bila največja, dvotretjinska, v Pliberku (66,9 %); od šestih mandatov v okrajni kmetijski zbornici so jih dobili Slovenci 5. Landbund enega. V Borovljah je dobila slovenska lista 57,5 % glasov in 5 mandatov, Landbund 2. V okrajih Dobrla vas in Železna kapla, ki sta sestavljala skupaj eno samo okrajno kmetijsko zbornico,⁵ so dobili Slovenci 53,0 % glasov ter 6 mandatov, Landbund 4. Najbolj pičila je bila absolutna slovenska večina v Rožeku 50,7 %; v okrajni kmetijski zbornici so od sedmih mandatov 4 pripadli Kmečki zvezi, 3 Landbundu. V sodnih okrajih Velikovec, Celovec in Beljak je zmagal Landbund, vendar je bila slovenska Kmečka zveza po moči na drugem mestu in je dobila zastopnike v vseh treh okrajnih zbornicah. Vsaka je imela 12 mandatov; v velikovski je dosegel Landbund 7 mandatov, Slovenci 3, socialni demokrati in nacionalni socialisti pa po enega. V celovski je dobil Landbund 8 mandatov, Slovenci 2, krščanski socialci in nacionalni socialisti pa po enega. V beljaški kmetijski zbornici je osvojil Landbund 7 mandatov, Slovenci in nemški krščanski socialci po 2, nacionalni socialisti pa enega. Na ozemlju, kjer je kandidirala Kmečka zveza, je ostala brez mandata samo v šmohorskem okraju; tu je imel Landbund 7 mandatov, krščanski socialci, socialni demokrati in nacionalni socialisti pa po enega.

Te prve volitve v Kmetijsko zbornico so bile obenem, pred vojno tudi zadnje in edine demokratične in svobodne, saj je že prva polovica naslednjega leta prinesla Avstriji diktaturo. V času stanovske države (1934—1938) se je Kmetijska zbornica v taki obliki, kot jo poznamo pred tem in po drugi svetovni vojni, razformirala in jo je nadomestila organizacija Landesbauernbund (deželna kmečka zveza).⁶

Po vojaškem zlomu nacizma so se v tako imenovani drugi avstrijski republiki znova začele formirati demokratične ustanove, ki so obstajale v prvi republiki. Med njimi je bila na pobudočasne deželne vlade 23. novembra 1945 obnovljena tudi koroška Kmetijska zbornica.⁷

Od petih skupin, ki so imele mandate v predvojni Kmetijski zbornici, so nacionalni socialisti zaradi poraza nacizma avtomatično izpadli. Landbund in Christlicher Bauernbund sta se združila v Bauernbund, ki je bil povezan z Österreichische Volkspartei (avstrijska ljudska stranka — ÖVP). Ostale so torej le tri skupine: Bauernbund, Sozialistische

⁵ Zwitter, Koroški Slovenec 14. septembra 1932 in 30. novembra 1932.

⁶ Österreich Lexikon (II., L—Z), Wien 1966, str. 669.

⁷ Svoboda 1950, str. 76—83.

Partei Österreichs (socialistična stranka Avstrije, SPÖ); in Slovenci, volilci bivše Kmečke zveze, združeni v Osvobodilni fronti za slovensko Koroško.

V skladu s proklamirano demokracijo bi morala vlada v obnovljeno zbornico pozvati vse tri skupine. Toda temu ni bilo tako. O sestavi kmetijske zbornice sta se samolastno sporazumeli vladni stranki. Medtem, ko je začasna deželna vlada »dopustila, da sta ÖVP in SPÖ barantali za stolčke v Kmetijski zbornici«, ni pozvala Slovencev, da bi imenovali svoje zastopnike, marveč je po svojih vidikih sama izbrala slovenskim kmetom tri zastopnike.⁸

Začasna ureditev Kmetijske zbornice je trajala vse do leta 1950. Medtem pa je koroški deželni zbor 28. januarja 1947 sprejel zakon o spremembi zakona z dne 23. februarja 1932. Gre za spremembo točke a, odstavek 2, člena 10, ki govori o članstvu v kmetijski zbornici in s tem tudi o volilni pravici. Oboje se je spremenilo samo pri cenzu za poljedelske površine, kjer se je cenz znižal z 2 ha na 1 ha, pri gozdnih površinah pa je ostal nespremenjen.⁹ Zakon je začel veljati z dnem objave, vendar ni bilo na podlagi tega zakona nobenih volitev, uporabljeno sočasnočasopisje pa zakona niti ne oménja.

Dne 22. decembra 1950 je koroški deželni zbor sprejel zakon o zbornici za kmetijstvo in gozdarstvo (Landwirtschaftskammergesetz), ki je izšel v deželnem uradnem listu 9. julija 1951.¹⁰ Ta prvi poveljni zakon je sicer izhajal iz predvojnega zakona o Kmetijski zbornici iz leta 1932 s spremembo leta 1947, a se je kljub temu od njega močno razlikoval.

Na podlagi zakona o kmetijski zbornici iz leta 1950 je koroška deželna vlada 16. maja 1951 izdala dve odredbi: prvo, ki je določala sedeže in število odbornikov okrajnih kmetijskih zbornic,¹¹ in drugo, s katero je prepisala podroben volilni red (Landwirtschaftskammer-Wahlordnung).¹² Po teh volilnih določbah so na Koroškem volili dvakrat, 25. novembra 1951 in 11. novembra 1956. Medtem so se z zakonom z dne 7. marca 1952¹³ spremenili nekateri členi zakona o kmetijski zbornici iz leta 1950. Najpomembnejša je bila sprememba člena 17 o sestavi predsedstva deželne zbornice.

Do najvažnejše spremembe zakona o kmetijski zbornici iz leta 1950 je prišlo konec leta 1958. Deželni zbor je sprejel zakon z dne 20. decembra 1958, ki je bil objavljen v uradnem listu 26. januarja 1959¹⁴ pod imenom »novela iz leta 1959« (Landwirtschaftskammergesetz-Novelle 1959). Novela je med drugim spremenila tudi določbe o članstvu v kmetijski zbornici in o volilni pravici. Z razglasom z dne 10. februarja 1959 je deželna vlada ponovno objavila celotno besedilo zakona v uradnem listu¹⁵ in mu dala ime »zakon iz leta 1959« (Landwirtschaftskammergesetz 1959). Pri tem je večina členov dobila nove številke: člen 26 a, b in

⁸ Svoboda 1950, str. 78.

⁹ LGBl 1947, št. 18.

¹⁰ LGBl 1951, št. 24.

¹¹ LGBl 1951, št. 25.

¹² LGBl 1951, št. 20 s spremembo čl. 45 v odredbi z dne 25. septembra 1951, št. 45.

¹³ LGBl 1952, št. 19.

¹⁴ LGBl 1959, št. 3.

¹⁵ LGBl 1959, št. 12.

c so postali členi 27, 28, 29 in tako so bili preimenovani tudi vsi naslednji. Po noveli iz leta 1959 volilni red ni mogel biti več določen z uredbo deželne vlade, ampak je bil zato potreben poseben zakon (členi 55 zakona 1959). Tak zakon je deželni zbor sprejel 10. februarja 1961 kot volilni red za kmetijsko zbornico (Landwirtschaftskammerwahlordnung).¹⁶ Novosti tega zakona so v glavnem posledica sprememb določb o članstvu in volilni pravici v noveli iz leta 1959. Po teh določbah so volili v kmetijsko zbornico 19. novembra 1961.

Z zakonom, ki ga je koroški deželni zbor sprejel 29. junija 1966,¹⁷ so iz zakona o kmetijski zbornici iz leta 1959 odpadli členi od 49 do 54. Ti členi so sestavljali VI. razdelek, ki je govoril o volitvah. Od vsega razdelka je ostal le člen, ki je določal, da mora biti volilni red urejen s posebnim zakonom. Iz zakona o kmetijski zbornici sicerj odstranili vse določbe o volitvah, saj so bile, in to še bolj podrobno, zajete v volilnem redu. Istega dne so bile spremenjene tudi nekatere določbe volilnega reda¹⁸ o volitvah po predčasnem razpustu (čl. 2), o glasovanju po zastopstvu (čl. 18) in o volilnih stroških (čl. 70). Niti mesec dni zatem, z zakonom 15. julija 1966¹⁹ so bile spremenjene še nekatere druge določbe: o denarnih prispevkih strank, ki kandidirajo na volitvah, (čl. 32) in o načinu glasovanja (čl. 48, čl. 52–54), posebej o veljavnih (čl. 56) in neveljavnih (čl. 57) glasovnicah. Po teh določbah so volili v kmetijsko zbornico 13. novembra 1966 in 12. novembra 1971.

Sedaj si oglejmo pomembne člene zakonov o kmetijski zbornici, še posebej pa tiste, ki so pomembni za volitve v zbornico in njene podorgane. Deželna kmetijska zbornica je javnopravna korporacija, ki zastopa kmetijstvo in gozdarstvo in poklicne interese kmetovalcev in gozdarjev (čl. 1, 2). Skupščino kmetijske zbornice (Vollversammlung) kot vrhovni organ sestavlja 25 članov. Od teh je 24 članov (in njihovih namestnikov) voljenih, enega delegira Deželna zveza kmetijskih združenj (čl. 9). Drugi organi deželne zbornice so še: strokovni odbor, skupščine, predsedstvo in predsednik — vse te volijo člani skupščine (čl. 8, čl. 12). Predsedstvo sestavljajo predsednik in do leta 1952 dva, odlej pa trije podpredsedniki (čl. 17). Kot poslovni jezik zbornice je posebej določena nemščina (čl. 15). Deželna kmetijska zbornica je strešna kmečka organizacija na Koroškem. Podrejene organizacije so okrajne kmetijske zbornice in krajevni kmetijski odbori (čl. 1). Za politične ali, sodne okraje se ustanovijo okrajne kmetijske zbornice (Bezirksbauernkammer). Mestni področji Celovca in Beljaka sta priključeni okrajnima zbornicama za celovski oziroma beljaški politični ali, sodni okraj. Območje in sedež okrajne zbornice določi deželna vlada na predlog deželne kmetijske zbornice s posebno odredbo (čl. 30, 1959: čl. 33). Na podlagi take odredbe z dne 16. maja 1951²⁰ so ustanovili deset okrajnih zbornic: po eno za politični okraj Št. Vid ob Glini, Beljak (vključno z mestom Beljak), Velikovec in Wolfsberg ter po dve za politične okraje Šmohor,

¹⁶ LGBl 1961, št. 16.

¹⁷ LGBl 1966, št. 39.

¹⁸ LGBl 1966, št. 40.

¹⁹ LGBl 1966, št. 47.

²⁰ LGBl 1951, št. 25.

Celovec in Spittal. V šmohorskem političnem okraju je ena okrajna kmetijska zbornica za sodni okraj Kötschach in ena za sodni okraj Šmohor. V celovškem političnem okraju je ena okrajna zbornica za sodni okraj Trg (Feldkirchen), druga (ki vključuje tudi mesto Celovec) za sodna okraja in Borovlje. V špitalskem političnem okraju je ena kmetijska zbornica za sodni okraj Winklern, ena pa za ostale sodne okraje s sedežem v Spittalu. Z osnovanjem takih okrajnih kmetijskih zbornic so prizadeli predvsem Slovence. Povsem ali večinoma slovenske okrajne kmetijske zbornice so združili z nemškimi in tako oslabili moč Slovencev.

Odbor okrajne kmetijske zbornice sestavlja 8—12 članov in namestnikov. Tudi število članov posameznih okrajnih odborov določa na predlog kmetijske zbornice odredba deželne vlade (čl. 33, 1959: čl. 36). Odbor okrajnih kmetijskih zbornic v Celovcu, Št. Vidu ob Glini, Beljaku, Velikovcu, Wolfsbergu in Spittalu sestavlja po prej omenjeni odredbi deželne vlade z dne 16. maja po 12 članov. Odbore zbornic v Šmohorju in Trgu po 10 članov, v Kötschachu in Winklernu po 8 članov.

Krajevni kmetijski odbori (Ortsbauernausschüsse) se ustanovijo v vsaki občini, s tem da lahko deželna zbornica na podlagi predloga okrajne zbornice po zaslišanju prizadetih občin dovoli ustanovitev enega odbora za dve ali več občin (čl. 40, 1959: čl. 43). Krajevne odbore sestavlja po šest članov (čl. 41, 1959: čl. 44). Člane skupščine deželne kmetijske zbornice, odborov okrajnih zbornic in krajevnih odborov volijo na podlagi enake, neposredne, tajne in osebne proporcionalne volilne pravice za dobo petih let (čl. 46, 1959: čl. 49). Volitve razpisuje koroška deželna vlada z objavo v uradnem listu. V primeru predčasne razpusta skupščine deželne zbornice ali kakega okrajnega ali krajevnega odbora mora vlada razpisati nove volitve najkasneje štiri tedne po razpustu. Okrajne in krajevne odbore je v takem primeru voliti samo za ostanek volilne dobe petih let (čl. 47, 1959: čl. 50).

Podlago za aktivno volilno pravico daje »članstvo« ali »pripadnost« (Kammerzugehörigkeit) k kmetijski zbornici. Po zakonu o kmetijski zbornici iz leta 1951 (čl. 4), ki v primerjavi z zakonom iz leta 1947 znova zmanjšuje volilni cenz, so bili člani:

a) Lastniki in uživalci (Nutzniesser) na Koroškem ležečih zemljišč — razen gozdnih zemljišč — s površino najmanj enega hektarja, ki na teh zemljiščih kmetujejo na svoj račun;

b) lastniki in uživalci na Koroškem ležečih gozdnih zemljišč s površino najmanj deset hektarov, ki na teh zemljiščih vodijo gozdno gospodarstvo na svoj račun;

c) najemniki pod a in b navedenih zemljišč, ki ta zemljišča obdelujejo na svoj račun in jim je to glavni poklic;

d) lastniki na Koroškem ležečih zemljišč poljubnih površin, če ta zemljišča kmetijsko ali gospodarsko izkoriščajo in če z lastnim gospodarjenjem na teh svojih kmetijskih ali gozdarskih obratih pokrivajo nad polovico življenjskih stroškov. O tem odloča župan v primeru spo-

ra pa okrajna upravna oblast po zaslišanju okrajne kmetijske zbornice;

e) osebe, ki niso lastniki, uživalci ali najemniki pod a in b navedenih zemljišč, pač pa se na Koroškem na svoj račun ukvarjajo s kmetijsko ali gozdarsko dejavnostjo in jim je ta glavni poklic, kot na primer planšarji, perutninarji, smolnarji in podobno;

f) osebe, ki so najmanj pet let izpolnjevale pogoje, navedene pod a do c, se med tem časom ukvarjale s kmetijstvom in se potem niso oprijele drugega poklica kot glavnega poklica;

g) vodilni nameščenci kmetijskih in gozdnih obratov, ki so upravičeni samostojno voditi obrate in jih zastopati na zunaj (samostojno vodeči upravniki ekonomij na veleobratih, gozdarji in gozdni upravniki kot vodje gospodarstev na veleobratih, direktorji posestev, gozdarji in nadgozdarji z velikim ali večstranskim delokrogom, direktorji osrednjih posestev in gozdni direktorji);

h) juridične osebe, ki izpolnjujejo pogoje pod a, b, c in e;

i) kmetijske in gozdarske pridobitne in gospodarske zadruge in njihova združenja, ki imajo na Koroškem svoj sedež, v kolikor ne sodijo že pod točko h.

Posebej je zakon opredelil tudi pojma kmetijstvo in gozdarstvo, ki ju sicer v tekstu na kratko skupaj označuje kot kmetijstvo (čl. 3).

Novela iz leta 1958/1959 je vnesla v pripadnost h Kmetijski zbornici precej sprememb. Po novem besedilu čl. 4 sodijo sem:

a) lastniki na Koroškem ležečih kmetijskih in gozdnih obratov in lastniki na Koroškem ležečih nezazidanih zemljišč, ki se stalno uporabljajo za kmetijstvo in gozdarstvo s površino enega hektarja; pojma obrat in zemljišče je pri tem razumeti v smislu 1. čl. zakona o zemljari (Grundsteuergesetz) iz leta 1955;

b) uživalci in najemniki pod točko a imenovanih zemljišč; najemniki le, če obdelujejo zemljišča na svoj račun;

c) osebe, ki niso lastniki uživalci ali najemniki, pač pa se na področju Koroške na svoj račun bavijo s kmetijsko ali gozdarsko dejavnostjo kot glavnim poklicem (planšarji, mlekarji, smolarji in podobno);

d) osebe, ki so bile najmanj deset let lastniki, uživalci ali najemniki v smislu točk a in b, ki so se med tem časom ukvarjale s kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo in se po tem niso oprijele drugega poklica in imajo redno bivališče na Koroškem;

e) vodilni nameščenci na Koroškem ležečih kmetijskih in gozdarskih obratov, ki so upravičeni samostojno voditi te obrate in jih zastopati na zunaj (npr. vodilni upravniki ekonomij na veleobratih, gozdarji in gozdni upravniki kot vodje gospodarstev na veleobratih, direktorji posestev gozdarji in nadgozdarji z velikim ali večstranskim delokrogom, direktorji osrednjih posestev in gozdni direktorji).

Nekatere spremembe so samo navidezne, le posledica drugačnega načina naštevanja. Tako na primer juridične osebe niso izgubile svojega mesta v kmetijski zbornici, niso jih pa več posebej izrecno imenovali. Nekatere pojme so natančneje določili, tako npr. obrate in zemljišča v zvezi z novim zakonom o zemljiškem davku. Glavne vse-

binske spremembe pa so v naslednjem: cenz, ki je znašal pred vojno 2 ha in 20 ha za gozdna zemljišča, leta 1974 1 ha in 20 ha, leta 1951 pa 1 ha in 10 ha, postane enoten in znaša en hektar za vsa, tudi gozdna zemljišča.

Odpade tudi postavka, da morajo lastniki in uživalci svoja zemljišča obdelovati na lasten račun: zdaj zadostuje že lastništvo ali užitek; obdelovanje na svoj račun se zahteva le še od najemnikov. Obe ti spremembi zvišujeta število volilnih upravičencev za volitve v kmetijsko zbornico. Toda dve nadaljnji spremembi imata nasprotno tendenco in število volilnih upravičencev krčita. Prvič odpade zdaj prejšnja točka d, ki je dajala članstvo v kmetijski zbornici tudi lastnikom zemljišč, če so nad polovico življenjskih stroškov krili s kmetijsko ali gozdarsko dejavnostjo. Drugič se podaljša za užitek doba, ko so morali biti lastniki, uživalci ali najemniki. Pred vojno je znašala 20 let, leta 1951 je bila znižana na 5, zdaj je spet dvignjena, to pot na 10 let.

Volilno pravico so po zakonu o kmetijski zbornici iz leta 1951 dobile vse tiste fizične osebe, ki so bile člani kmetijske zbornice, ne glede na državljanstvo, če so pred 1. januarjem volilnega leta izpolnile dvajset let starosti, niso bile izključene (oziroma bi ne bile izključene) od volilne pravice v koroški deželni zbor in so v eni izmed občin na Koroškem imele redno prebivališče, pa tudi vse pravne osebe, članice kmetijske zbornice, ki so imele sedež na Koroškem (čl. 48).

Volilni red iz leta 1951 je v nekoliko drugačni formulaciji ponovil iste določbe (čl. 18). Zakon o kmetijski zbornici iz leta 1959 je ohranil iste določbe, črtal pa je potrebo po rednem prebivališču v eni koroških občin (čl. 51), prav tako volilni red iz leta 1961 (čl. 18).

V načelu je volilna pravica osebna. V primeru, da je več lastnikov, uživalcev ali najemnikov istega zemljišča, ima volilno pravico le eden in sicer tisti, ki je zakoniti zastopnik ali pooblaščenec večine soupravičencev (računano po velikosti deležev). Edina izjema so zakonci. V primeru, da sta oba zakonca edina solastnika, imata oba volilno pravico. Pravne osebe na volitvah predstavlja njihov zakoniti zastopnik ali opolnomočenec, ki pa mora imeti pravico voliti v koroški deželni zbor. Vsak volilni upravičenec ima samo en glas, razen v primeru, da je obenem opolnomočenec pravne osebe (čl. 48, 1959 čl. 51, volilni red 1961: čl. 18).

Ob vsakih volitvah se mora sestaviti volilna komisija (Wahlbehörde), v kateri so predsednik, ki je vodja volitev (Wahlleiter), ter nekaj prisednikov. Vsak prisednik mora imeti namestnika, ki ga v primeru zadržanosti nadomešča. V občinah je predsednik volilne komisije župan ali od njega imenovani namestnik, v okrajih glavar ali od njega imenovani namestnik, v deželi glavar ali od njega imenovani namestnik. Občinske volilne komisije imajo 3—12 prisednikov, okrajne 6—12, deželne pa 12; od katerih morajo biti 3 sodniki ali bivši sodniki. Prisedniki (razen sodnikov) morajo biti volilni upravičenci za volitve v kmetijsko zbornico; imenovani pa so na predlog posameznih strank. Posamežne stranke so zastopane v komisijah v sorazmerju z rezultati zadnjih vo-

litev v deželno kmetijsko zbornico na dotičnem področju. Stranka, ki bi po tem sorazmerju ne dobila svojega prisednika v volilni komisiji, pa se lahko vendarle po zaupniku (brez glasovne pravice) udeležuje sej volilne komisije, če je na zadnjih volitvah v deželno kmetijsko zbornico dobila vsaj tri mandate, sej deželne volilne komisije pa tudi brez tega pogoja (čl. 6—16 volilnega reda).

Stranke, ki želijo nastopati na volitvah, morajo najmanj enaindvajset dni pred volitvami predložiti volilno listo občinski, okrajni ali deželni volilni komisiji. Predlog za volitve v krajevni kmetijski zbor mora podpisati najmanj pet volilnih upravičencev iz te občine, za volitve v okrajno kmetijsko zbornico najmanj dvajset volilnih upravičencev iz okraja in za volitve v deželno kmetijsko zbornico najmanj petdeset volilnih upravičencev. V volilno listo lahko posamezna stranka zapiše največ dvakrat toliko kandidatov, kolikor je mandatov. Volilna lista mora vsebovati štrankarsko oznako, po kateri se loči od drugih list in seznam kandidatov po vrstnem redu, ki mora biti označen z arabskimi številkami. Za vsakega kandidata morajo biti navedeni ime in priimek, poklic, rojstna letnica, naslov in hišno ime. Po določbah iz leta 1961 mora dati kandidat tudi svoj pismeni pristanek (čl. 32). Istega leta je bilo tudi določeno, da je vsaka stranka dolžna prispevati k stroškom volilnega postopka določeno vsoto (1000 šilingov za deželne volitve itd.) (čl. 32).

Za pasivno volilno pravico je potrebno avstrijsko državljanstvo, starost 24 let ter volilna pravica (čl. 31).

Volilni red vsebuje natančne določbe o tem, kaj se zgodi, če ima več volilnih list enake ali težko ločljive strankarske oznake (čl. 33). Če bi bila pri volitvah v krajevni kmetijski odbor ali v odbor okrajne kmetijske zbornice vložena samo ena kandidatna lista, volitve odpadejo (čl. 39, 1961: čl. 40). Dan volitev mora biti nedelja ali kak drug nedelaven dan (čl. 2. volilnega reda).

Volilni upravičenci za skupščino deželne kmetijske zbornice sestavljajo eno volilno telo, prav tako vsi upravičenci za volitve v posamezne okrajne kmetijske zbornice in občinske kmetijske zbornice (čl. 4). V primeru, da je v kaki občini veliko število volilcev, ali da je občina ozemeljsko zelo raztegnjena, lahko občinske volilne oblasti razdelijo občino v več volilnih okolišev (Wahlspreigel), ki jih je tako razmejiti, da lahko v eni uri voli povprečno sedemdeset ljudi (čl. 5).

Voli se v vse tri organe Kmetijske zbornice, deželnega, okrajnega in občinskega, naenkrat, to je, pred eno volilno komisijo, ob enem seznamu upravičencev, z enkratnim vpisom v seznam glasujočih in z eno volilno kuverto, v katero pa naj bi volilec dal tri glasovnice, eno za deželne, drugo za okrajne in tretjo za občinske volitve. Iz tega postopka sledi, da je število volilnih upravičencev v vsaki občini za ene, druge in tretje volitve enako, prav tako število volilnih udeležencev (isto velja seveda tudi za okrajne in deželne vsote), da pa je lahko v isti občini (in pri okrajnih ter deželnih vsotah) za občinske, okrajne in deželne volitve različno število oddanih glasovnic, različno število veljavnih in neveljavnih glasovnic ter različno število glasov za posamezne kandi-

datne liste. Glede glasovnic je volilni red sprva predpisoval velikost, papir (mehk), barvo (belkasto) ter napise. Bile so lahko tiskane, tipkane, kako drugače razmnožene ali z roko pisane (čl. 55). Od kandidatnih list je prišlo na glasovnico samo imè tiste, za katere je volilec glasoval. V praksi so navadno stranke same tiskale glasovnice za svoje pristaješe; najdemo jih tudi natisnjene v strankarskih glasilih pred volitvami. Lahko pa je volilec pred glasovanjem zahteval, da mu dajo tri uradne (prazne) glasovnice. Z volilnim redom leta 1961 so te določbe spremenili: glavna je zdaj postala uradna glasovnica, obvezna za deželne in okrajne volitve, nič več prazna, kakor je bila prejšnja, ampak z natisnjenim seznamom vseh kandidatnih list. Vsaka je bila navedena s svojo strankarsko oznako. Vrstni red je bil določen po rezultatih prejšnjih volitev v deželno kmetijsko zbornico: prva je bila na vrsti najmočnejša stranka, zadnja najšibkejša, tej pa so sledile morebitne nove stranke po abecednem redu. Volilec je zdaj glasoval na ta način, da je v posebnem prostoru na desni strani imena sebi všečne kandidatne liste napravil križec ali kako drugo jasno in nedvoumno znamenje (čl. 38, 56). Leta 1966 so uvedli uradne glasovnice tudi še za volitve v krajevne kmečke odbore, kjer so doslej še veljale neuradne.

Izračunavanje števila mandatov posameznim strankam po proporcionalnem volilnem sistemu gre po naslednjem postopku: v volilni komisiji napišejo število glasov, ki so jih dobile posamezne stranke, drugo poleg drugega po velikostnem redu. Pod število glasov vsake stranke napišejo polovico tega števila, pod to tretjino, nato četrtino, petino in tako naprej, dokler je potrebno. Števila glasov in iz njih dobljene kvociente opremijo nato po padajoči velikosti s tekočimi številkami, začnši s številom glasov najmočnejše stranke, pa vse dotlej, dokler ni s tekočo številko doseženo število mandatov, ki jih je razdeliti. Vsaka stranka dobi toliko mandatov, kolikor je dobila tekočih števil. Če bi imeli pri tem razvrščanju dve stranki enako polovico do istega mandata, bi odločil žreb, ki bi ga vlekel najmlajši prisednik komisije (čl. 61, 1961: čl. 62). Postopek je najbolje prikazati s primerom. Vzemimo volitve leta 1932. V boju je sodelovalo šest strank, razdeliti pa je bilo treba 24 mandatov.

	Slovenci	Kršč. soc.	Landbund	Naciisti	Socialisti	Komunisti
število glasov	1 8.777	2 4.400	5 2.572	8 1.995	14 1.151	111
polovica	3 4.388	6 2.200	12 1.286	17 977	575	
tretjina	4 2.925	10 1.466	21 857	26 665		
četrtina	7 2.194	15 1.100	34 643			
petina	9 1.755	19 880				
šestina	11 1.462	23 733				
sedmina	13 1.253	628				
osmina	16 1.097					
devetina	18 975					
desetina	20 877					
enajstina	22 797					
dvanajstina	24 731					
trinajstina	675					

²¹ Ulomke smo v tej preglednici iz tehničnih razlogov izpustili.

Prvi mandat je pripadel Landbundu, drugi krščanskim socialcem, tretji pa ne Slovincem, ker je bilo njihovo število glasov (2572) nižje, od polovice (4388) in tretjine (2925) Landbundovih glasov, pa sta zato tretji in četrti mandat pripadala Landbundu, šele peti Slovincem, šesti krščanskim socialcem, sedmi spet Landbundu, osmi nacionalnim socialistom, deveti znova Landbundu in tako naprej, dokler ni bil razdeljen tudi zadnji, 24. mandat. Na ta način je dobil Landbund 12 mandatov, Christlicher Bauernbund 6, Kmečka zveza 3, nacionalni socialisti 2 in socialisti enega.

II.

O povojnih volitvah v koroško kmetijsko zbornico ni izšla nobena javna uradna publikacija. Zato smo posneli volilne rezultate po časopisju. Med posameznimi poročili so določene, vendar ne bistvene razlike, ki pa ne vplivajo na končno sliko volitev. Uporabili smo najbolj zanesljive podatke. Ob prvih volitvah je časopisje objavljalo tudi podatke po posameznih občinah, ob poznejših pa se je omejevalo le še na podatke po okrajnih kmetijskih zbornicah in za deželno zbornico.²²

Število volilnih upravičencev za koroško kmetijsko zbornico se je le dvakrat v večji meri spremenilo. Do prve in največje spremembe je prišlo med volitvami v letu 1932 in prvimi povojnimi volitvami v letu 1951. Število upravičencev v vsej deželi se je dvignilo od 25.319 na 31.593, torej za 6.284 ljudi ali 25 %. Glavni vzrok za to je bil v razširjenju volilne pravice, zlasti v znižanju cenza od 2 ha na 1 ha ter od 20 ha gozdnih zemljišč na 10 ha. Do druge spremembe je prišlo med volitvami v letih 1956 in 1961, torej po noveli zakona 1958/1959, z uvedbo enotnega cenza na 1 ha za vsa, tudi gozdna zemljišča in drugimi, že zgoraj navedenimi spremembami. S tem se je dvignilo število volilnih upravičencev od 32.638 na 38.022, torej za 5.364 ljudi ali 16 %. Poslej je ostalo število volilnih upravičencev v bistvu isto (38.362 leta 1966, 38.741 leta 1971).

Če primerjamo število volilnih upravičencev za volitve v kmetijsko zbornico s številom upravičencev za deželno zbornico vidimo, da je bilo na primer pri deželnozborskih volitvah leta 1953 na Koroškem 285.720 volilnih upravičencev, pri kmetijskozborskih volitvah leta 1951 pa 31.593 ali, da je v kmetijsko zbornico tedaj volilo 13 % vseh volilnih upravičencev za deželni zbor. Pri zadnjih kmetijskozborskih volitvah leta 1971 in zadnjih deželnozborskih volitvah 1970 pa dobimo sliko, ki nam kaže, da je bilo leta 1970 volilnih upravičencev za deželni zbor 336.378, za kmetijsko zbornico naslednjega leta pa 38.631 ali 11 % vseh deželnozborskih upravičencev.²³

Glede volilne udeležbe na žalost nimamo na razpolago podatkov za vse volitve; manjkajo nam za leto 1951. Popolnejši so podatki o številu

²² Predvsem smo se naslonili na podatke v Allgemeine Bauernzeitung 17. nov. 1956 (za volitve 1951 in 1956), 2. dec. 1961 (za volitve 1956 in 1961), 19. nov. 1966, Volkszeitung 16. nov. 1971, Kärntner Tageszeitung 16. nov. 1971.

²³ Glej podatke o volitvah upravičencev za volitve v deželni zbor v publikaciji: Die Landtagswahl in Kärnten am 12. Februar 1970, Klagenfurt 1970 (publikacija deželne vlade).

veljavnih glasov. Delež veljavnih glasov od skupnega števila volilnih upravičencev v celi deželi je znašal 76 % leta 1932 (volilna udeležba 77 %), 79 % leta 1951, 78 % leta 1956 (volilna udeležba 81 %), 76 % leta 1961 (volilna udeležba 82 %) in prav tako 1966 (volilna udeležba 80 %), 80 % leta 1971 (volilna udeležba 81 %). Povprečna volilna udeležba v celi deželi torej ni pretirano nihala; precej večje pa so razlike, če primerjamo volilno udeležbo po področjih posameznih okrajnih zborsnic. Opozorimo naj na to, da smo upoštevali pri naslednjih primerjavah le volitve 1956—1971. Tako je bila vseskozi nadpovprečna udeležba v področjih okrajnih kmetijskih zborsnic Št. Vid, Trg, Šmohor in Celovec. Pri volitvah leta 1961 je bila zabeležena pri volitvah v okrajno kmetijsko zbornico Šmohor najvišja volilna udeležba sploh 89 %. Na področju celovške okrajne zbornice udeležba ni bila dosti nad povprečjem, imela pa je najbolj enakomeren odstotek (trikrat 82 %, enkrat 83 %). Samo enkrat je bila volilna udeležba pod povprečjem na področju okrajne zbornice Kötschach, podobno v Velikovcu. Tu je bila izredno nizka (77 %) pri volitvah 1956, enaka povprečju 1966, nad njim 1961 (83 %) in 1971 (85 %). Dvakrat nad povprečjem (1961, 1966), dvakrat pod povprečjem (1956, 1971) je bila v Beljaku. Večinoma je zastajala za povprečjem volilna udeležba na področju okrajne zbornice v Wolfsbergu, vedno pa v Spittalu in Winklernu; na ozemlju te okrajne zbornice, ki je bila tudi najmanjša v deželi, je bila leta 1966 dosežena tudi najnižja volilna udeležba (66 %). V primerjavi z državnimi in deželnimi volitvami je bila volilna udeležba pri volitvah v kmetijsko zbornico občutno manjša; saj je bila po povprečju za celo deželo pri deželnih volitvah najnižja 86 % (1970), pri državnih pa 89 % (1945). Na vseh ostalih državnih volitvah je znesla nad 90 % in je dosegla višek leta 1956 s 95 %.²⁴ Ta primerjava nam priča o manjši pomembnosti volitev v kmetijsko zbornico.

Za razdelitev mandatorv Kmetijske zbornice se je na Koroškem potegovalo nekaj volilnih list. Nastopajoče volilne skupine so v glavnem identične s političnimi strankami, ki nastopajo v avstrijskem in koroškem političnem življenju. Do volitev leta 1966 so na volitvah nastopale štiri volilne liste; leta 1966 pa se je pojavila še peta. Prve štiri stranke so bile: Kärntner Bauernbund (Koroška kmečka zveza), Kärntner Arbeitsbauernbund (Koroška delavsko-kmečka zveza), Freiheitliche imenovala Unabhängige Bauernschaft (Neodvisno kmetstvo) in Kmečka Bauernschaft (Svobodnajško kmetstvo), ki se je ob volitvah 1951 gospodarska zveza (1951, 1956) oziroma Skupnost južnokoroških kmetov (1961—1971, Slovenci). Zadnja stranka, ki se je vključila v volilni boj je bila Allgemeiner Bauernverband (Splošna kmečka zveza), ki je na volitvah nastopala leta 1966 in 1971.

V Kärntner Bauernbund je nastal po drugi svetovni vojni, ko sta se, kakor smo že povedali, združila nekdanji Landbund in Christlicher Bauernbund. V bistvu to pomeni združitev nemških liberalcev s krščanskimi socialisti. Sem največ sodijo veliki in srednji nemški ali nemško

²⁴ Glej podatke o volilni udeležbi v isti publikaciji in v Die Nationalratswahlen vom 10. oktobra 1971, Wien 1971, (publikacija notranjega ministrstva).

pobarvani kmetje na Koroškem. Kärntner Bauernbund je tesno povezan z Österreichische Volkspartei.

Druga najmočnejša stranka na povojnih volitvah v predstavnštvu kmetov na Koroškem je Kärntner Arbeitsbauernbund. Ta kmečka organizacija se tesno povezuje s Sozialistische Partei Österreichs in je v glavnem stranka majhnega kmeta in kmetijskih delavcev.

Tretja nemška stranka, ki je obenem tudi tretja najmočnejša stranka v kmetijski zbornici, je Freiheitliche Bauernschaft. Za to stranko bi lahko rekli, da je naslonjena na drugo meščansko stranko v avstrijskem političnem življenju, na Freiheitliche Partei Österreichs, (Svobodnjaška stranka Avstrije).

Kot zadnja se je pojavila Allgemeiner-Bauernverband. Po politični orientaciji bi jo lahko prištevali v podobno smer kot Freiheitliche Bauernschaft.

Ostala nam je še slovenska Skupnost južnokoroških kmetov. Stranka je naslednica slovenske Kmečke zveze, ki je nastopila na volitvah 1932, se takoj po vojni združila v Osvobodilni fronti za slovensko Koroško in si leta 1951 nadela ime Kmečka gospodarska zveza. Leta 1951 sta se oba slovenska politična tabora kljub ideološki razcepljenosti oddoločila, da bosta na volitvah v kmetijsko zbornico nastopala enotno. Ta enotnost je ostala do danes in Skupnost južnokoroških kmetov združuje slovenske volilce ne glede na to, ali so privreženci Zveze slovenskih organizacij na Koroškem ali Narodnega sveta koroških Slovencev.

Vsake volitve v kmečka zastopstva na Koroškem so prinesle tudi volilno propagando in volilne programe posameznih strank. Na splošno, pa moramo ugotoviti, da se iz leta v leto zanimanje za kmetijskozborske volitve manjša in, da je v slovenskem, pa tudi v nemškem časopisju vedno manj člankov in komentarjev posvečenih tem volitvam. Posebno pri nekaj zadnjih volitvah, nekako od leta 1961 naprej, se volilna propaganda omejuje samo na čas neposredno pred volitvami in na zahvale volilcem takoj po volitvah. Nezanimanje za volitve, ki ga izpričuje časopisje, pa se očitno ne kaže pri volilcih samih, saj volilna udeležba ne kaže iste tendence kot časopisje. Na tem mestu si oglejmo samo nekaj glavnih elementov volilne propagande in volilnih programov na volitvah nastopajočih strank, kot jih je videlo slovensko koroško časopisje.

Ena glavnih nalog kmetijskih zbornic je gmotno podpiranje kmetov in ravno v to problematiko je predvsem usmerjena volilna propaganda. Ob prvih volitvah leta 1951 je Kmečka gospodarska zveza poudarjala, da je koroška Kmetijska zbornica v glavnem podpirala kmete na severnem Koroškem, od koder izvira večina volilcev ÖVP. Znanе so številke denarnih podpor, ki so jih prejeli v letih 1945—1951 politični okraji Št. Vid, Velikovec in Celovec. Okraj Celovec je v letih 1945 do 1951 prejel nad milijon šilingov manj od političnega okraja Št. Vid, okraj Velikovec pa kljub temu, da je po površini obdelovane zemlje dvakrat večji od celovškega, samo tretjino podpore, ki je dodeljena Št. Vidu. Velike razlike pa niso samo med okrajnimi zbornicami, ampak tudi po razdelitvi dobljenih sredstev znotraj njih. Tako je prišla samo ena tretjina denarja, dobljenega za okrajno kmetijsko zbornico Celovec,

v občine Gur in Roža, v katerih je pretežno naseljeno slovensko kmetijsko prebivalstvo. Diskriminacija južnokoroškega ozemlja in še posebej slovenskega prebivalstva se kaže tudi v tem, da je na primer okrajna kmetijska zbornica Velikovec v zimi 1950/1951 priredila sto strokovnih predavanj in tečajev, vse v nemškem jeziku, zavržen pa je bil predlog Slovencev, da bi se na južnem Koroškem ustanovila kmetijska šola s slovenskim učnim jezikom.

Ob enotnem nastopu obeh slovenskih taborov nastopa volilni program Kmečko gospodarske zveze proti vprašanju kakršnegakoli strankarstva, v skupne kmečke zahteve; KGZ si je postavila za nalogo združitev vseh kmetovalcev na podlagi »skupnih kmečkih zahtev«. Dalje zahteva enakopravno pomoč za kmete iz južne Koroške, saj je v času od 1945 do 1951 dobilo od 24.000 kmetov na tem področju pomoč le 3.000. Slovenski program se naslanja še na dve točki. Za slovensko prebivalstvo zahteva ustanovitev slovenske kmetijske šole ter priznanje javnosti in dotacije slovenskima gospodinjskima šolama v Št. Jakobu in Št. Rupertu. Kar pa se tiče delovanja kmetijske zbornice zahteva, da »mora biti v kmetijski zbornici poslovanje v obeh jezikih, zato morajo vsi vodilni uradniki Kmetijske zbornice na južnem, jezikovno mešanem ozemlju obvladati oba jezika, ki jih govorimo v deželi.«²⁵

Na ozračje, v katerem so se odvijale volitve leta 1956, in na volilno propagando vseh strank in na položaj slovenske manjšine na Koroškem so vplivali vsaj trije, močni faktorji. Dobro leto dni pred temi volitvami je Avstrija dobila državno pogodbo, v kateri so bile uzakonjene in natančno definirane pravice slovenskih Korošcev. V samem letu volitev pa imamo znane dogodke na Madžarskem, ki jih je v svojo volilno propagando zlasti vpletla kmečka organizacija avstrijske ljudske stranke (KBB), in gonjo proti dvojezični šoli (oktobra 1956), ki je najbolj značilna po grožnji avstrijskega obrambnega ministra Grafa, da bo 10.000 staršev prisiljeno »korakati proti Celovcu, da bi se s tem končno vedelo, kakšno je resnično politično razpoloženje na jezikovno mešanem področju.«²⁶

Obe slovenski krili sta šli na volitve na podlagi sporazuma z dne 10. septembra 1956, po katerem naj bi obe slovenski kmečki zvezi izmenoma imenovali nosilca deželne in okrajnih list. Po tem sporazumu naj bi leta 1956 pripadlo imenovanje kandidata za deželno kmetijsko zbornico desničarski Kmečko gospodarski zvezi, v zameno pa bi Slovenska kmečka zveza kandidirala nosilce okrajnih volilnih list v političnih okrajih Beljak, Celovec in Velikovec. Ob tem sporazumu je »Naš tednik — Kronika« zapisal, da pozdravlja idejni razhod med koroškimi Slovenci, vendar pa poudarja: »V nastopih, ki veljajo v javnosti hočemo biti enotni in edini, v notranjem življenju pa naj bodo različni pogledi ker bistrijo pojme in pojave življenja.«²⁷

V volilnem boju so Slovenci poudarjali, da se gospodarska politika kmetijske zbornice, ki je zapostavljala Žiljo, Rož in Podjuno, ni spre-

²⁵ Slovenski vestnik 1. nov. 1951.

²⁶ Kleine Zeitung 7. oktobra 1956.

²⁷ Naš tednik—Kronika 8. nov. 1956.

menila. Kot primer so navajali, da je šlo za gradnjo stanovanj za kmetijske delavce na severnem Koroškem osemkrat več subvencij kot na južnem Koroškem.

Volitve 1961. leta so potekale v času zahtev koroških Slovencev po kulturni avtonomiji, ki so bile sprožene ob ljudskem štetju in ob zahtevah Avstrije po kulturni avtonomiji Južne Tirolske. Na splošno so zahteve Slovencev pred temi volitvami ostale iste kot prej. Kot primer, kako je južna Koroška in z njo dvojezično ozemlje zapostavljena, so to pot objavili podatke o porabi umetnih gnojil. Slovenski vestnik je 21. julija 1961 objavil tabelo, koliko čistih hranil (v kilogramih) so po hektarju kmetijske površine porabile nekatere evropske države in nekatere avstrijske dežele. Najbolj značilna je primerjava med kmetijsko najbolj razvito avstrijsko deželno Nižjo Avstrijo in Koroško. V letih 1954/55 so na Nižjem Avstrijskem porabili 68,1 kg gnojil, leta 1959/60 pa že 104,9 kg, torej za 36,8 odstotkov več. V istem času so na Koroškem porabili 21,9 kg in 36,5 kg, torej je poraba narasla za 14,6 %.

Svoje zahteve so Slovenci združili v predvolilnem proglasu, ki je obsegal 7 točk. Zahtevali so: enakopravnost s kmeti severnih predelov dežele; podporo pri napredku južnokoroškega kmetijstva; posebno pri povečanju in izboljšanju kmetijske proizvodnje, odkupa in cen, elektrifikaciji gorskih kmetij ipd.; splošno socialno zavarovanje; davčne olajšave; povečano skrb pri pospeševanju kmetijskega združništva in upoštevande enakopravnosti vseh združnih organizacij v deželi; upoštevande dvojezičnosti dežele pri gospodarskem šolanju in izobraževanju kmečkega prebivalstva, s tem da kmetijske šole in tečaji v slovenskem jeziku dobijo enako podporo kot nemške; ustanovitev okrajne kmetijske zbornice v Dobrli vasi.²⁸

Na drugi strani pa so tudi nemške stranke nastopile z jasno izdelanimi volilnimi programi. Kärntner Bauernbund prihaja na dan s parolo, da veliki kmetje lahko v mnogočem pomagajo malim in da naj zato volijo njihovo listo. Socialistično usmerjena kmetijska organizacija si je za cilj postavila povečanje tujskega prometa kot dodatnega zaslužka kmetov in ustanavljanje kmetijskih veleobratov, ker se s tem odpirajo nova delovna mesta za kmetijske delavce. Iz narodno-političnega vidika najbolj zanačilen proglas je izdala Freiheitliche Bauernschaft: »Deutsche Erde, wir halten treu deine Hut« — Nemška zemlja, zvesto ohranimo tvoje ozemlje. Propagirajo torej nemštvo Koroške, kar je nedvomno v skladu z njihovo ideologijo iz tega časa, da se Koroška slovenizira, ter da kmečko zemljo kupujejo Slovenci.²⁹

Volitve leta 1966 so padle v čas določene kmetijske krize, ki je zajela vsa Evropo, prizadela pa najbolj zaostale kmetijske predele, med katere sodi tudi Koroška. Pri tem gre za prestrukturacijo kmetijskega prebivalstva, ki se vedno bolj usmerja v druge poklice. Pravih kmetov je vedno manj in uspevajo praviloma le tisti, ki imajo sorazmerno veliko obdelovalne zemlje, so mehanizirani in kmetijsko izobraženi. O tem, kakšno je stanje kmeta na slovenskem in jezikovno mešanem ozemlju

²⁸ Naš tednik—Kronika 26. oktobra 1961.

²⁹ Naš tednik—Kronika 16. novembra 1961.

Koroške in kakšna je njegova bodočnost, je pisal edini predstavnik slovenskih kmetov v deželni kmetijski zbornici, Mirko Kumer. Podal je sliko položaja v najbolj slovenskem okraju Velikovecu. V okraju je bilo pred desetimi leti 40.800 prebivalcev, od teh 42 % kmetov. V desetih letih je prebivalstvo v glavnem stagniralo (dvig le za 600 ljudi), medtem ko je moralo kmetijstvo zapustiti 36 % ljudi, ki so prešli med delavce, obrtnike in druge poklice ter se vozijo na delovna mesta. Poudaril je, da kmetje počasi propadajo in zato v bodočnosti na Koroškem potrebujejo: 1. kmeta, ki bo strokovno usposobljen in ki bo znal dovolj pridelati; 2. kmeta, ki bo znal pridelek dobro prodati; tu naj mu pomaga zadružništvo; kmetijske šole so zato važne in nujne; 3. kmeta, ki bo močno združen v stanovskem zastopstvu; svoji kmetijski zbornici.³⁰ To naj bi bil tudi nekakšen volilni program s parolo »Manj kmetov, a večjih kmetov«, ki bodo lahko tudi v EGS. Značilen podatek za stanje kmetijstva v Avstriji je, da je med letoma 1951 in 1965 število zaposlenih v kmetijstvu in gozdarstvu padlo od 1.078.000 na 669.000 ali od 32,2 odstotka na 19,9 odstotka, pri tem pa je obdelovalna površina ostala enaka.³¹

Tudi pri naslednjih volitvah 1971. leta naletimo na iste probleme kmetijskega prebivalstva na Koroškem. Prestrukturacija se nadaljuje in koroško kmetijstvo se more čim bolj intenzivirati, če hoče ostati rentabilno. Predvolilnih člankov in programov je vse manj, v tem letu pa imamo tudi predsedniške in državnozborske volitve, ki so ušesa volilcev napolnile s svojimi gesli in parolami. Zato so se slovenski volilni proglasi za volitve v kmetijske zbornice omejili le za zahteve po gorskih poteh, po industrijskih in obrtnih podjetjih, ki bi kmetu nudila postranski zaslužek, po opremljanju strojnih postaj z vsemi stroji, da jih bo kmet lahko najel in da mu jih ne bo treba drago kupovati ter na zahtevo po polni kmečki pokojnini.³² Dodati je treba, da je zahteva po kmečkem izobraževanju v slovenskem jeziku prenehala, ker je Podraveljska kmetijska šola nekaj mesecev pred volitvami dobila pravico javnosti in bila deležna tudi finančne podpore.

Glavno oporišče slovenske liste je področje velikovške okrajne kmetijske zbornice. Slovenska lista je tu dobila največ glasov, skoraj polovico vseh slovenskih glasov v deželi, ali natančneje leta 1932 45 %, leta 1951 47 %, leta 1956 in 1961 46 %, leta 1966 48 % in leta 1971 52 %. Na ozemlju današnje velikovške okrajne kmetijske zbornice so bile predvojno tri okrajne zbornice (Velikovec, Pliberk, Dobrla vas—Železna Kapla). Od teh so imeli v dveh večino Slovenci, le v eni (velikovški) Nemci. Če hočemo torej rezultate volitev 1932 primerjati s poznejšimi, moramo sešteti podatke za vse te tri nekdanje zbornice in dobimo naslednjo sliko): Slovenci 1161, Landbund 1070, socialni demokrati 211, krščanski socialci 73, nacisti 61, komunisti 31. Slovenci so torej na tem ozemlju bili najmočnejša stranka, niso pa imeli absolutne večine; če računamo vse nemške meščanske skupaj, so število slovenskih glasov

³⁰ Naš tednik 15. septembra 1966.

³¹ Slovenski vestnik 12. avgusta 1960.

³² Slovenski vestnik 12. novembra 1971.

malenkostno presegale. Poglejmo si zdaj poveljne rezultate: Zaradi lažje preglednosti smo poleg števila glasov za posamezne stranke v rubriki *Nemci* sešteli glasove za vse tri nemške meščanske stranke (KBB, FB, ABV); za leto 1932 so v tej rubriki glasovali Landbunda, krščanskih socialcev in nacistov. Komunistični glasovi iz leta 1932 so prišteti rubriki *socialisti*.

	Vol. upr.	Velj. gl.	Slov.	Soc.	Nem.	KBB	FB	ABV
1932	3.406	2.607	1.161	242	1.204			
1951	4.517	3.455	915	650	1.890	1.397	493	
1956	4.762	3.627	732	629	2.266	1.994	272	
1961	5.493	4.231	831	906	2.494	2.124	370	
1966	5.673	4.316	623	1.038	2.653	2.104	264	285
1971	5.995	4.880	700	1.115	3.065	2.714	145	206

Od povečanja števila volilnih upravičencev za slabo tretjino niso imeli Slovenci leta 1951 nobene koristi; naraslo je število volilcev socialistične smeri, prav tako nemškega tabora, le število slovenskih volilcev je upadlo. Padlo je nato tudi še na naslednjih volitvah, se okrepilo leta 1961, kar pa gre lahko tudi na račun novega povečanja števila volilcev, padlo znova na nižjo raven leta 1966 in se znova dvignilo leta 1971. Če gledamo razvoj v štiridesetih letih 1932—1971, je delež slovenskih volilcev od števila vseh volilnih upravičencev padel od 34 % v letu 1932 na 20 % v letu 1951 in je znašal 12 % v letu 1971; v absolutnih številkah pa so Slovenci v prvih dvajsetih letih (1932—1951) izgubili 246 volilcev, v naslednjih dvajsetih letih (1951—1971) pa 215, od tega do leta 1956 183.

Nemški meščanski tabor je napredoval od 35 % volilnih upravičencev v letu 1932 preko 41 % v letu 1951 na 51 % v letu 1971; napredoval je stalno od volitev do volitev in dosegel 1971 celo absolutno večino vseh volilnih upravičencev, medtem, ko je absolutno večino vseh veljavnih glasov dosegel že pri prvih poveljnih volitvah leta 1951. Razdelitev na tri stranke ta proces deloma zakriva. Število volilcev nemškega tabora se je dvignilo v štiridesetih letih za 155 %, od tega v prvih dvajsetih letih (1932—1951) za 686 ljudi, v zadnjih dvajsetih letih (1951—1971) pa za 1175, torej precej močneje. Socialistični dvig v odstotkih je seveda večji, ker je volil socialistično listo pred vojno le manjši delež volilnih upravičencev, 7 %. Leta 1951 se je dvignil ta delež na 14 % in leta 1971 na 19 %. Leta 1961 so socialisti po številu glasov presegli slovensko listo in se uvrstili med strankami na drugo mesto. Po številu volilcev so napredovali v letih 1932—1951 za 408 ljudi, 1951—1971 pa za 465 ljudi; z izjemo leta 1956 je bil ta porast konstanten. Leta 1932 bi bili mandati na velikovškem ozemlju, če bi že takrat obstajala enotna okrajna kmetijska zbornica, razdeljeni tako, da bi jih imeli Slovenci 6, Landbund 5, socialisti pa enega. Leta 1951 so dobili KBB 5 mandatov, Slovenci 3, socialisti in FB po 2. Leta 1956 KBB 7, Slovenci in socialisti po 2, FB enega, leta 1961 KBB 6, socialisti 3, Slovenci 2, FB enega, leta 1966 in 1971 pa KBB 7, socialisti 3 in Slovenci 2. Tudi primerjava med pridobljenimi mandati nam pokaže podobno sliko kot

primerjava glasov. Slovenci so v primerjavi z volitvami 1932 izgubili polovico mandatorv že leta 1951. Pri naslednjih volitvah so izgubili še en mandat, tako da imajo poslej samo dva mandata. Nemški meščanski tabor je od leta 1932 do 1951 napredoval za dva mandata (s 5 na 7) tako je dosegel absolutno večino, ki jo je ohranil vse do danes. Leta 1956 je to večino povečal na 8 mandatorv in s tem dosegel, kar se tiče mandatorv, svoj največji uspeh, ki pa se ni več ponovil; od leta 1961 naprej ima 7 mandatorv.

Kakor je pred vojno v nemškem meščanskem taboru v velikovškem okraju skoraj povsem prevladoval Landbund, prevladuje zdaj, zlasti pri volitvah 1971, Kärntner Bauernbund. Socialisti bi bili pred vojno, če bi obstajala enotna velikovška okrajna kmetijska zbornica za ves velikovški politični okraj, imeli v njej en mandat. Na prvih povojnih volitvah 1951 so dobili dva, leta 1961 pa še tretjega in ga obdržali.

Od leta 1961 naprej se posest mandatorv za nobenega od treh političnih taborov ni več spremenila; v primerjavi s predvojnim stanjem sta izboljšala svoje položaje tako nemški meščanski tabor kot socialisti vsak za dva mandata, slovenska lista pa je izgubila štiri mandate.

Druga postojanka slovenske liste je področje celovške okrajne kmetijske zbornice. Tu sta bili leta 1932 dve zbornici, celovška in boroveljska; v celovški je imel večino Landbund, v boroveljski pa Slovenci. Na ozemlju današnje celovške zbornice bi bili rezultati tedanjih volitev naslednji: Landbund 1362, Slovenci 721, socialni demokrati 221, nacisti 196, krščanski socialci 175, komunisti 40. Povojne rezultate prikazuje naslednja preglednica, sestavljena na isti način kot velikovška:

	Vol. upr.	Velj. gl.	Slov.	Soc.	Nem.	KBB.	FB	ABV
1932	3.745	2.715	721	261	1.733			
1951	4.493	3.486	566	876	2.044	1.444	600	
1956	4.477	3.627	366	733	2.428	2.062	566	
1961	5.305	4.087	441	890	2.756	2.302	454	
1966	5.379	4.087	325	1.006	2.756	2.226	308	222
1971	5.336	4.226	306	946	2.974	2.582	150	242

Delež Slovencev na področju celovške kmetijske zbornice je z izjemo volitev 1961 stalno padal. Leta 1932 je znašal 19 % volilnih upravičencev, kot stranka so bili na drugem mestu za Landbundom. Leta 1951 so šteli še 12 % in so že zaostali za socialisti, leta 1971 samo še 6 %. V prvih dvajsetih letih (1932—1951) so izgubili Slovenci 155 volilcev, v drugih dvajsetih letih (1951—1971) 260, od tega do leta 1956 200. Nemški meščanski tabor je bil v celovškem okraju močnejši kot v velikovškem. Leta 1932 je glasovalo zanj 46 % volilnih upravičencev in absolutna večina vseh veljavnih glasov, leta 1951 prav tako, od leta 1961 dalje pa je njegov delež presegel 50 % volilnih upravičencev in se dvignil 1971 na 56 %. Število volilcev nemškega tabora se je dvignilo v štiridesetih letih za 72 %, od tega v prvih dvajsetih letih (1932—1951) za 311 volilcev, v drugih dvajsetih letih (1951—1971) pa za 930. Socialistični tabor je narasel od 7 % volilnih upravičencev v letu 1932 na dobrih 19 % v letu 1951; leta 1971 je znašal 18 %. Kot je izhodiščno in

končno stanje precej podobno onemu v velikovškem okraju, pa je razlika v tem, da so socialisti v celovškem okraju zelo močno porasli pri volitvah leta 1951 (za 615 volilcev), znatno močneje kot nemški meščanski tabor, ki je s porastom glasov samo ohranil svoj delež volilnih upravičencev, da pa v naslednjih dvajsetih letih niso več napredovali. Njihov delež od števila volilnih upravičencev je bil 1951 najvišji, število volilcev pa je bilo leta 1971 za 70 večje kot leta 1951. Ves porast zadnjih dvajsetih let je torej pripadal nemškemu meščanskemu taboru.

Od 12 mandatov okrajne zbornice bi imel leta 1932 Landbund 6 članov, Slovenci 4, socialni demokrati in nacisti po enega. Leta 1951 je dobil KBB 5 mandatov, socialisti 3, FB in Slovenci po dva, 1956 KBB 7, socialisti 3, Slovenci in FB po enega, 1961 in 1966 prav tako, 1971 KBB 8; socialisti 3, Slovenci enega.

Od leta 1956 dalje se razporeditev mandatov po taborih ni več spremenila: slovenska lista ima enega, socialistična tri, nemške meščanske stranke pa 8 (na zadnjih volitvah Kärntner Bauernbund vseh 8). V štiridesetih letih je torej slovenska lista izgubila 3 mandate, dva so pridobili socialisti, enega pa nemški meščanski tabor.

Tretja okrajna zbornica, v kateri se bori za mandate slovenska lista, je beljaška. Na tem ozemlju so bile 1932. leta tri zbornice: Rožek, v kateri so imeli Slovenci ravno še absolutno večino, Beljak narodnostno mešani okraj, v katerem je imel Landbund večino, Slovenci pa dva mandata in nemški Paternion. Rezultati volitev na celotnem ozemlju so bili: Landbund 1427, Kmečka zveza 656, krščanski socialci 388, nacisti 280, socialni demokrati 262, komunisti 21. Tu naj sledijo nadaljnji rezultati:

	Vol. upr.	Velj. gl.	Slov.	Soc.	Nem.	KBB	FB	ABV
1932	4.017	3.034	656	283	2.095			
1951	5.008	3.963	447	1.108	2.408	1.253	1.155	
1956	5.074	3.959	376	963	2.620	1.771	849	
1961	5.892	4.612	384	1.319	2.909	1.853	1.056	
1966	6.050	4.614	269	1.444	2.801	1.951	785	165
1971	5.881	4.559	286	1.248	3.025	2.189	576	260

Delež slovenskih volilcev od števila vseh volilnih upravičencev je padel od 16 % v letu 1932, na 9 % v letu 1951 in na 5 % v letu 1971. V absolutnih številkah so Slovenci v prvih dvajsetih letih 1932–1951 izgubili 209 glasov, v zadnjih dvajsetih letih pa 161, od tega v času do 1956 71, po 1956 pa 90.

Padanje glasov je bilo prekinjeno z rahlim dvigom leta 1961 in 1971. Nemške meščanski tabor v beljaškem okraju v primerjavi z letom 1923 ni napredoval; v tem je velika razlika do razmer v velikovškem in celovškem okraju. Leta 1932 je zanj glasovalo 52 % volilnih upravičencev, leta 1951 samo 48 %, absolutno večino je spet dosegel 1956, jo znovaj izgubil 1961 in 1966, znova dosegel 1971, vendarle pa samo z 51 %. Najboljši uspeh nemške stranke je bil oni iz leta 1932; dvig volilcev (za 313 v letih 1932–1951 in za 617 v letih 1951–1971) je zaostajal za porastom volilnih upravičencev.

Socialistični uspehi v beljaškem okraju so precej podobni onim v celovškem okraju. Delež socialističnih glasov je znašal leta 1932 6 % volilnih upravičencev, leta 1951 22 %, leta 1971 pa 21 %. Socialisti so torej izredno močno okrepili svoj položaj leta 1951, saj so od predvojnih volitev napredovali za 825 volilcev, v naslednjih dvajsetih letih pa so do leta 1971 napredovali le za 140 volilcev, kar je bilo v primerjavi s porastom volilnih upravičencev premalo. Delež socialističnih volilcev je bil leta 1971 nižji kot leta 1951, višek pa je dosegel pri predzadnjih volitvah 1966 s 1444 glasovi ali 24 % volilnih upravičencev.

Na ozemlju današnje beljaške okrajne kmetijske zbornice bi leta 1932 Landbund dobil 6 mandatov. Slovenci 3, krščanski socialci, nacisti in socialdemokrati pa po enega. Pri povojnih volitvah je bila slika naslednja: leta 1951 KBB 4, FB 4, socialisti 3, Slovenci 1; leta 1956 KBB 3, Slovenci 1; leta 1956 KBB 3, socialisti 4, Slovenci 1; leta 1961 KBB 5, FB 3, socialisti 3, Slovenci 1; leta 1966 KBB 6, FB 2, socialisti 4; leta 1971 pa KBB 7, FB 1 in socialisti 4.

Leta 1966 je slovenska lista izgubila svoj zadnji mandat. Tedaj in pri naslednjih volitvah je nemški meščanski tabor dobil 8 mandatov, socialistični pa 4. V primerjavi s predvojnim stanjem je torej nemški meščanski tabor na istem, socialisti so pridobili 3 mandate, Slovenci pa vse tri izgubili.

Izven področja velikovškega, celovškega in beljaškega okraja niso postavljali, razen leta 1932 v šmohorskem okraju, kjer pa volilni boj ni bil uspešen in je dobila slovenska lista vsega 33 glasov. Vendar so po vojni Slovenci tudi v okrajih, kjer niso kandidirali v okrajne kmetijske zbornice, dobili nekaj glasov za svojo deželno kandidatno listo. Pri volitvah leta 1961, ko je bilo teh glasov največ, so dobili Slovenci v wolfsberškem okraju 45, v spitalskem 33, v šmohorskem 30, šentviškem 28, trškem (Feldkirchen) 20, pa še v okrajih Kötschach 5 in Winklern 4 glasove. Pri naslednjih volitvah je bilo teh glasov manj, vendar niso izginili. Zadnje tabele naj nam pokažejo rezultate še za področje velikovškega, celovškega in beljaškega okraja skupaj, potem skupaj za ostale koroške okraje, kjer Slovenci niso kandidirali, torej za okrajne kmetijske zbornice Winklern, Spittal, Kötschach, Šmohor, Št. Vid, Trg in Wolfsberg, ter nazadnje rezultate za celotno deželno ozemlje, rezultate, ki so bili merodajni za razdelitev mandatov v deželno kmetijsko zbornico.

Področja okrajnih kmetijskih zbornic Velikovec, Celovec in Beljak

	Vol. upr.	Velj. gl.	Slov.	Soc.	Nem.	KBB	FB	ABV
1932	12.103	8.606	2.537	572	5.097			
1951	14.018	10.487	1.928	2.634	6.342	4.094	2.248	
1956	14.313	11.223	1.474	2.325	7.314	5.827	1.487	
1961	16.690	12.873	1.656	3.115	8.159	6.279	1.880	
1966	17.104	12.864	1.219	3.488	8.310	6.281	1.357	710
1971	17.212	13.665	1.292	3.309	9.064	7.485	871	708

Področja ostalih okrajnih kmetijskih zbornic

	Vol. upr.	Velj. gl.	Slov.	Soc.	Nem.	KBB	FB	ABV
1932	13.003	10.418	34	690	10.075			
1951	17.575	14.487	3	2.376	11.196	7.253	4.438	
1956	18.325	14.368	7	2.046	12.315	9.007	3.308	
1961	21.312	16.195	165	2.559	13.432	9.323	4.109	
1966	21.258	16.281	70	2.782	13.276	9.172	3.140	926
1971	21.529	17.171	43	3.414	13.714	10.023	1.955	1.736

Koroška deželna kmetijska zbornica

	Vol. upr.	Velj. gl.	Slov.	Soc.	Nem.	KBB	FB	ABV
1932	25.319	19.006	2.572	1.262	15.172			
1951	31.593	24.974	1.931	5.010	18.033	11.347	6.686	
1956	32.638	25.591	1.581	4.371	19.629	14.834	4.795	
1961	38.002	29.068	1.821	5.674	21.591	15.602	5.989	
1966	38.362	29.145	1.289	6.270	21.586	15.453	4.497	1.636
1971	38.741	30.836	1.335	6.723	22.778	17.508	2.826	2.444

Kar se tiče voljenih mest v deželni kmetijski zbornici (njihovo število je vseskozi 24), so imele nemške meščanske stranke leta 1932 20 mest (Landbund 12, krščanski socialci 6, nacisti 2, Slovenci 3, socialisti 1. Leta 1951 se je število mandatov nemških meščanskih strank zmanjšalo na 17 (11 KBB, 6 FB), socialisti so porasli na 5 mandatov, Slovenci so dobili samo še 2. Leta 1956 je nemški meščanski tabor nekoliko popravil svoj položaj, dobil je 19 mandatov (15 KBB, 4 FB), socialisti in Slovenci pa so izgubili po en mandat. Od leta 1961 dalje je razmerje stalno: 18 mandatov ima nemški meščanski tabor, 5 socialisti, enega Slovenci. Le notranje razmerje sil v nemškem meščanskem taboru se spreminja: 1961 je imel KBB 13 mest, FB 5; 1966 KBB 13, FB 4, ABV 1, 1971 KBB 14 in ABV po dva. Volitve v kmetijsko zbornico dajejo precej drugačno sliko kot državne ali deželne volitve; medtem, ko je pri teh socialistična stranka zdaj vseskozi vodilna, je v kmetijski zbornici ohranil nemški meščanski tabor svoj gospodujoči položaj. V primerjavi s predvojnim stanjem je sicer izgubil dva mandata, ohranil pa absolutno večino. Leta 1932 je imel 60 % glasov vseh volilnih upravičencev, leta 1951 57 %, leta 1971 59 %. Socialisti so porasli z enega na 5 mandatov, s 5 % volilnih upravičencev v letu 1932 na 16 % v letu 1951 in 17 % v letu 1971. Ta porast je predvsem prineslo leto 1951 in je bil nedvomno tudi posledica razširjene volilne pravice. Zanimivo pa je, da so socialisti razen pri prvih (1932) in zadnjih (1971) volitvah dobili na vseh ostalih več kot polovico vseh svojih glasov na ozemlju velikovške, celovške in beljaške zbornice, čeprav je v teh treh okrajih manj kot polovica volilnih upravičencev vse dežele (48 % 1932, 44 % 1951, 44 % 1971). Slovenski tabor je izgubil po vojni dva od svojih predvojnih treh mandatov in ohranil le enega. Pred vojno je volilo slovensko listo 10 % volilnih upravičencev, leta 1951 6 %, leta 1971 3,5 %.

Glavna dva padca slovenskih glasov sta bila na volitvah v letih 1951 in 1956. Padec leta 1951, posledica žalostne usode koroških Sloven-

cev v vsem dolgem času od leta 1932 naprej, je bil toliko hujši, ker razširjenje volilne pravice samo slovenski stranki ni prineslo zvišanja števila volilcev. Te volitve so prinesle glavni uspeh socialistom, nemški meščanski tabor je bil oslabiljen; izjemen pa je bil njegov porast v velikovškem okraju. Naslednje volitve leta 1956 so prinesle splošen padec slovenskih in socialističnih glasov, obenem pa zmago nemškega meščanskega tabora, ki je v deželni zbornici pa tudi v velikovškem okraju dosegel za povojni čas (1951—1971) najvišje število mandатов. Od leta 1956 naprej se položaj slovenske stranke ni več bistveno poslabšal. Razlika (padec) v številu slovenskih volilcev 1956—1971 znaša v velikovškem okraju le 32, v celovškem 60. V beljaškem okraju je položaj slabši, tu je razlika 90, poleg tega pa je v tem okraju prišlo leta 1966 do izgube zadnjega slovenskega okrajnega mandata. S to izjemo so Slovenci od leta 1956 naprej ohranili svoje mandate tako v velikovski in celovski okrajni kot v kmetijski zbornici.

Volitve leta 1961 so ob novem zvišanju števila volilnih upravičencev prinesle povečanje glasov vsem taborom, tudi slovenskemu. Volitve leta 1966 so bile zelo neugodne za slovensko listo, ki je padla na najnižje število glasov. Tudi nemški meščanski tabor ni uspel (z izjemo novega porasta glasov v velikovškem okraju), pač pa so porasli socialistični glasovi. Leta 1971 so Slovenci dosegli povečanje števila svojih glasov (razen v celovškem okraju). Socialisti so nazadovali tako v celovškem kot v beljaškem okraju; dokaj pa so napredovali v povsem nemškem delu dežele. Nemški meščanski tabor tu ni napredoval pač pa je precej povečal število svojih glasov v velikovškem, celovškem in beljaškem okraju.*

Zusammenfassung

DIE LANDWIRTSCHAFTSKAMMERWAHLEN IN KÄRNTEN NACH DEN 2. WELTKRIEG

Einleitend gibt der Verfasser eine Übersicht der Landwirtschaftskammerwahlen im österreichischen Teil von Kärnten, mit einem kurzen Blick auf die einzige Wahl zwischen den beiden Weltkriegen im Jahre 1933. Anschliessend wird die Entwicklung der kärntner Landwirtschaftskammer geschildert, die Wahlgesetzgebung, die auch analysiert wird, ausserdem werden die Ergebnisse aller Wahlen nach dem zweiten Weltkrieg tabellarisch veranschaulicht, analysiert, und die Zeit der Wahlen geschildert.

Der methodologische Beitrag befasst sich mit dem zweisprachigen Gebiet in Kärnten mit den Bezirkskammern Velikovec (Völkermarkt), Beljak (Villach) und Celovec (Klagenfurt) und versucht die Relationen zum übrigen deutschen Teil des Landes aufzuzeigen. Die Wahlen werden durch die Problematik der slowenischen Minderheit in Kärnten gesehen, die kärntner Slowenen und ihre Wahlbeteiligung bilden den roten Faden des Beitrags.

Ferner werden die Beziehungen zwischen der slowenischen Partei einerseits und den deutschen Sozialdemokraten und den deutschen bürgerlichen Parteien andererseits behandelt. Für die slowenische Seite, deren Schicksal den Verfasser in erster Linie interessiert, hat der Verfasser festgestellt, dass sie nach dem

* Izrabljam tudi to priložnost, da se zahvalim dr. Avguštinu Malleju za pomoč, ki mi jo je ljubeznivo nudil pri pripravljanju pričujočega prispevka.

2. Weltkrieg zwei von drei Mandaten eingebüsst hat, der grösste Rückgang der slowenischen Stimmen ist bei den Wahlen 1951 und 1956 zu verzeichnen. Der Rückgang von 1951, eine Folge des traurigen Schicksals der kärntner Slowenen seit 1932, ist um so empfindlicher, weil die Verbreitung des Wahlrechts nur der slowenischen Seite keine Vorteile gebracht hat. Seit 1956 hat sich die Lage für die slowenische Seite nicht mehr empfindlich verschlechtert; trotzdem dass die Wahlen 1966 die ungünstigsten überhaupt gewesen sind, in diesem Jahr ist die für die slowenische Seite abgegebene Zahl der Stimmen am niedrigsten überhaupt.

Bei der deutschen Seite sind andere Tatbestände festzustellen. Die deutschen bürgerlichen Parteien, die schon in der Landwirtschaftskammer vor dem 2. Weltkrieg die Mehrheit hatten, konnten ihre Stellung auch nach dem Krieg halten. Die deutschen Sozialdemokraten konnten sich von einem Mandaten zwischen den Kriegen auf fünf nach dem Krieg (von 24 möglichen) verbessern. So hat sich seit 1961 das noch heute gültige Verhältnis eingependelt: die bürgerlichen Parteien 18 Mandate, die Sozialisten 5 und die Slowenen 1.

Die Landwirtschaftskammerwahlen ergeben ein anderes Bild als die Landtagswahlen oder Staatswahlen. Bei letzteren ist die Sozialdemokratische Partei eindeutig an der Spitze, bei den ersteren konnten die bürgerlichen Parteien trotz Einbüssen an Stimmen und Mandaten ihre Mehrheit halten.